Nuoret estradille #1

Äänenavaus

Nuoret estradille #1 Äänenavaus
Käyttöohjeet tehtäville

Oppimateriaali toimii lämmittelynä, äänenavauksena ja rohkaisijana. Tehtävät eivät edellytä kännykkää, kameraa tai cd-soitinta kummempaa teknistä laitteistoa tai valmiutta. Paperia, kyniä, tusseja, lehtiä ja tilaa tulet tarvitsemaan, sekä tietenkin ryhmän nuoria.

Oppimateriaali on ladattavissa sähköisessä muodossa osoitteissa
www.sanomalehtiopetuksessa.fi/mediakasvatusmateriaaleja
www.aikakauslehdet.fi/nuoretestradille

Sisältö

#KUKA SÄ OOT #OTA SELVÄÄ 5
Itsetuntemuksen eri ulottuvuudet

#TYHMYYS EI TIIVISTY 12
Yhdessä tekemistä oppii vain yhdessä tekemällä

#TOTTA JA TARUA 17
Kriittisyyttä ja luovuutta – näkökulmia todellisuuteen

#MUN MIELESTÄ 21
Tarkastellaan omia näkemyksiä ja perustellaan niitä

#IHAN SAMA 26
Mielipiteitä, palautteen antamista ja vastaanottamista

#TOISEN KENGISSÄ 32
Toisen asemaan asettumista ja empatiaa

LIITTEET 38

Nuoret estradille! #1 Äänenavaus

Hyvä medialukutaito edellyttää paljolti samanlaisia valmiuksia kuin sosiaaliset vuorovaikutustaidotkin: täytyy oppia erottamaan vivahteita, sävyjä, taruja ja totuuksia toisistaan. Täytyy osata sekä antaa että vastaanottaa palautetta.

Nuoret estradille #1 Äänenavaus -materiaali antaa käytännön työkaluja mediakasvatukseen nuorisotyössä. Materiaali tarjoaa konkreettisia välineitä kansalaiseksi kasvattamiseen, monilukutaidon harjoitteluun ja itseilmaisun kehittämiseen niin, että nuori löytäisi oman äänensä yhteiskunnassa.

#1 Äänenavaus -materiaali on avuksi silloin, kun aletaan avata omaa ääntä – kun esiintyminen ja oman mielipiteen kertominen eivät vielä ole varmalla pohjalla ja mielikuvituskin on lapsuuden jäljiltä nukahtanut. Oppimateriaalin tehtävät herättelevät etsimään omasta itsestä kykyä ja rohkeutta itseilmaisuun.

Materiaali on osa Tampereen yliopiston, Aikakausmedian ja Sanomalehtien Liiton Nuoret estradille -yhteishanketta. Kolmivuotinen hanke pureutuu nuorten monilukutaitohaasteisiin, tutkii ja kehittää mediapedagogisia malleja, sekä tuottaa ja julkaisee verkko-oppimateriaalia mediakasvatuksen kentälle. Osana hanketta tuotetaan kolme vaikuttamiseen keskittyvää materiaalia nuorisotyöhön.

Nuoret ovat median tuottajia

Media on läsnä arjessamme lähes joka hetki. Median avulla kommunikoidaan, hoidetaan asioita ja viihdytään. Olemme sekä median kuluttajia että tuottajia.

Sosiaalisen median myötä mediatuottamisen rooli mediataidoissa korostuu. Kun nuori somettaa, vloggaa, bloggaa, tubettaa tai instaa, hän tuottaa omaa mediasisältöään. Siinä tarvitaan itsetuntoa, pelisilmää ja medialukutaitoa. Media ei ole vaarallista tai todellisuuden vääristymä. Vaarallista on se, että me emme tiedosta, pohdi, kyseenalaista ja tulkitse.

Medialukutaidolla tarkoitetaan erilaisten mediasisältöjen luku-, analysointi- ja tuottamistaitoa. Mediakasvatuksen tavoitteena on kasvattaa itsensä tuntevia, uteliaita, kyseenalaistavia ja kriittisiä kansalaisia, jotka sekä käyttävät mediaa, että tuottavat sen sisältöä. He osaavat toimia eri mediaympäristöissä erilaisissa rooleissa – argumentoivana asiantuntijana tai huolestuneena kansalaisena, viihteen vuoksi tai asialinjalla.

Hyvä medialukutaito edellyttää paljolti samanlaisia valmiuksia kuin sosiaaliset vuorovaikutustaidotkin: täytyy oppia erottamaan vivahteita, sävyjä, taruja ja totuuksia toisistaan. Täytyy osata sekä antaa että vastaanottaa palautetta. Medialukutaidoton on monessa suhteessa kielipuoli. Mediakasvatus kartuttaa sitä työkalupakkia, jonka avulla ymmärrämme paremmin maailmaa, jossa elämme.

Tervetuloa mukaan avaamaan omaa ääntä!

Helsingissä 30.11.2015
Outi Laine, Aikakausmedia
Hanna Romppainen, Sanomalehtien Liitto

Ovesta läpi ja vieläkin pidemmälle

Roosa Murto

Soitan ovikelloa sydän hakaten. Minua hermostuttaa niin paljon, että voisin oksentaa, ja mietin, pitäisikö unohtaa koko homma ja häipyä. Onneksi en häivy, koska kun painava ovi aukeaa, koko elämäni suunta muuttuu.

Olin 14-vuotias ja menossa ensimmäistä kertaa Nuorten Ääni -toimituksen kokoukseen. Nät on pääkaupunkiseudulla toimiva ryhmä, jonka tarkoituksena on saada nuoret mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Siellä yläaste- ja lukioikäiset nuoret tekevät lehti- ja tv-juttuja esimerkiksi Helsingin Sanomiin ja Ylelle. Tarkoitus ei ole kouluttaa ketään toimittajaksi, vaan kannustaa nuoria uteliaisuuteen, kriittisyyteen ja omien mielipiteidensä jakamiseen.

Olin kuullut ryhmästä ystävältäni ja päätin lähteä mukaan uteliaisuuttani. Alussa en juuri uskaltanut avata suutani. Vaikka olin menestynyt koulussa, ison ystäväpiirin keskellä ja luonteeltani avoin ja puhelias, olin myös hyvin epävarma ja itsekriittinen.

Olenko tarpeeksi hyvä? Miksi ketään kiinnostaisi, mitä juuri minä ajattelen? Koin, etten tiedä asioista tarpeeksi, että osaisin puhua niistä tai olevani niin hyvä kirjoittaja, että juttujani voisi harkitakaan julkaistavaksi yhtään missään.

Itseluottamukseni kuitenkin karttui kuukausien kuluessa, ja suurin kiitos siitä kuuluu ryhmän vetäjille. Toimitusta pyörittää kaksi mediataustaista ohjaajaa, mutta perinteisen opettaja–oppilas-asetelman sijaan ajatus on, että kaikki oppivat toisiltaan: nuoret ohjaajilta, ohjaajat nuorilta ja nuoret toisiltaan. Kukaan ei ole toista ylempänä, vaan kaikista asioista päätetään yhdessä. Siksi toimituksessa keskustellaan paljon.

Itse pidin erityisesti havainnointikierroksesta, jolla kokoukset alkoivat. Siinä jokainen kertoo vuorollaan yhden asian, jonka on huomannut hiljattain. Vaikka että tänään suutuin, kun koulusta ei saanut vegaanista ruokaa ja mietin, miksei naistenlehdissä ikinä näy tummia malleja. Sitten asioista keskustellaan porukalla ja mietitään, syntyisikö niistä juttu. Koska jokainen puhuu ja kuuntelee vuorollaan, kynnys avata suunsa on matala.

Olin hankkeessa mukana pari vuotta ja opin medianteosta kaiken mahdollisen, kuten haastattelemaan, kuvaamaan, leikkaamaan ja kirjoittamaan. Opin, millainen on hyvä otsikko ja mistä haastateltavia kannattaa etsiä. Tärkeimmät opit olivat kuitenkin jotain ihan muuta.

Mieleenpainuvin ja koskettavin kerta oli, kun tein 17-vuotiaana Helsingin Sanomiin jutun ikäisestäni pojasta, jonka syöpä oli edennyt pitkälle. Poika sanoi, ettei pelkää kuolemaa,

> **Kukaan ei ole yhtä peloton ja pelokas, kriittinen ja hölmö, avoin ja mustavalkoinen kuin nuori on. Jos siis jo silloin saa kokemuksen, että minun ajatuksillani ja teoillani on vaikutusta, se voi järisyttää koko ihmisen perustuksia.**

> Mediakasvatuksessa ei ole kyse pelkistä mediataidoista, vaan ennen kaikkea elämäntaidoista.

koska on saanut elämältään kaiken, mistä uneksi. On tyttöystävä ja ystäviä, joiden kanssa istua auringonlaskussa. ”Voin lähteä täältä onnellisena miehenä”, hän sanoi ja kuoli pari kuukautta myöhemmin.

Juttua tehdessäni opin, miten paljon vaikutusta journalismilla on. Artikkeli toi lohtua etenkin pojan perheelle ja muille syöpää sairastaville. Heistä oli arvokasta näyttää myös se, että kaikki eivät selviä. Koin, että saatoin hienon haastateltavan kautta lievittää ihmisten pelkoja kuolemasta ja siten muuttaa maailmaa edes hieman. Jutunteko opettikin minulle paljon enemmän elämästä kuin journalismista.

Mielestäni jokaisen nuorten kanssa mediakasvatusta tekevän kannattaisikin pitää mielessä, että mediakasvatuksessa ei ole kyse pelkistä mediataidoista, vaan ennen kaikkea elämäntaidoista. Kun nuori oppii käyttämään videokameraa, hän ei vain opi tekniikkaa, vaan esimerkiksi tavan kertoa muille, miltä hänen maailmansa näyttää. Tai sosiaalisen median pelisäännöistä puhuminen ei tarkoita vain sääntöjä, vaan omien arvojen pohtimista.

Nuoruus on aikaa, jolloin ihminen on kenties hauraimmillaan ja vahvimmillaan samaan aikaan. Kukaan ei ole yhtä peloton ja pelokas, kriittinen ja hölmö, avoin ja mustavalkoinen kuin nuori on. Jos siis jo silloin saa kokemuksen, että minun ajatuksillani ja teoillani on vaikutusta, se voi järisyttää koko ihmisen perustuksia.

Minulla vuodet Nätissä olivat sysäys siksi ihmiseksi, joka minusta on tullut. Lukiossa aloin elättää itseni freelance-toimittajan töillä ja tänä keväänä valmistuin kandiksi journalistiikan ja kansainvälisen politiikan opinnoista. Teen töitä Helsingin Sanomissa ja puolet vuodesta kierrän maailmaa. Myös muut nättiläiset ovat päässeet pitkälle: joukossa on muun muassa nykyisiä toimittajia, valokuvaajia ja muotoilijoita.

Pidän Nätin suurimpana antina sen tuomaa rohkeutta. Blogipostauksen ja puhelinhaastattelun teko ovat toki arvokkaita taitoja, mutta kaikkein arvokkainta on niistä seuraava rohkeus. Minä uskallan, pystyn ja osaan.

Siksi uskon, että kaiken mediakasvatuksen tärkein tehtävä on saada nuori huomaamaan kaikki ne mahdollisuudet, jotka hänen sisällään ovat. Antaa nuorelle oivallus, ettei yhteiskunta vain tapahdu tuolla jossakin, vaan että jokainen voi vaikuttaa siihen. Ja antaa tähän vaikuttamiseen keinot.

Kuten kirjailija **Anne Morrow Lindbergh** on asian muotoillut teoksessaan *Gift From the Sea*, kaikki me pelkäämme tyhjää tilaa - sitä henkeäsalpaavaa hetkeä, kun edessä on avoin ovi. Silloin mieluummin pakenisi pelkojaan kuin kohtaisi ne. ”Mutta pelosta huolimatta ihminen astuu ovesta läpi, seuraavaan huoneeseen”, Lindbergh kirjoittaa.

Auta nuorta astumaan sen oven läpi ja vieläkin pidemmälle.

Kirjoittaja on Nuorten äänen entinen toimittaja ja nykyinen freelance-toimittaja mm. Helsingin Sanomissa.

#KUKASÄOOT #OTASELVÄÄ

Itsetuntemuksen eri ulottuvuudet

#1 Kuka minä olen? Itsetuntemus on tärkeää

On hankalaa olla joku muu kuin on. Kun tuntee itsensä, on helpompi asettaa elämässä tavoitteita ja rajoja. Itsetuntemus kehittyy elämänkokemuksen myötä. Tässä tehtävässä harjoitellaan itsensä löytämistä ja pohditaan, antaako media julkkiksista todenmukaisen kuvan.

Tarvitset

- Ison tilan
- Kuka minä olen -kortit
- Maalarinteippiä
- Fläppitaulun tai vastaavan
- A3-paperia
- Liimaa
- Verkkoyhteyden
- Tietokoneen ja tulostimen
- Tabletteja tai älypuhelimia

Liite
Kuka minä olen? -kortit sivulla 38

Ohjaaja valmistelee etukäteen Kuka minä olen? -kortit, joissa on kaikkien tuntemien julkkisten tai hahmojen nimiä. Tarvittaessa nimen alle voi lisätä selitteen ”**Jenni Haukio**” –presidentin puoliso. Kortit harjoitukseen löytyvät liitteenä oppimateriaalin lopusta. Harjoitteen aluksi on hyvä sopia, ettei kukaan pilaa toisen tehtävää kertomalla, mitä jonkun selässä lukee. Tehtävän aikana on tarkoitus liikkua vapaasti tilassa, eikä kyseessä ole kilpailu – otetaan rauhallisesti!

Ohjaaja kiinnittää jokaisen osallistujan selkään maalarinteipillä kuka minä olen -kortin. Osallistuja pyrkii selvittämään yksinkertaisilla kysymyksillä, joihin voi vastata kyllä tai ei, kenen saappaissa seisoo. Esimerkiksi: ”Olenko nainen?”, ”Osaanko laulaa?” tai ”Esiinnynkö tv:ssa?”

Kun osallistujalla on epäilys uudesta henkilöllisyydestään, hän tulee ohjaajan luo tarkistamaan asian. Henkilöllisyytensä oikein arvannut saa kortin pois selästään ja pääsee fläppitaululle kirjaamaan ylös, millaisena koki uuden henkilöllisyyden selvittämisen. Oliko se esimerkiksi vaikeaa, helppoa, tyhmää tai ahdistavaa. Tarkoituksena on saada selville osallistujien aitoja tuntemuksia tehtävästä.

Tehtävän jälkeen, osa 1

Fläppitaululle kertyneistä kokemuksista saa hyvää materiaalia harjoitteen purkuun. Itsensä löytäminen on juuri kaikkea sitä, mitä harjoitteessa koettiin. Nuorten kommentit voidaan peilata laajempaan näkökulmaan aiheesta.

Vaikeaa – kukaan ei tule valmiiksi itsetuntemuksessa
Tylsää – ei kaikkia kiinnosta, eikä tarvitsekaan kiinnostaa
Hankalaa – kyllä, jotkut lähtee Intiaankin etsimään itseään
Hauskaa – itsetuntemuksen ei tarvitse olla tylsää
Mielenkiintoista – itsensä tunteminen voi olla myös löytöretki
Pelottavaa – toisinaan ihminen ei halua olla sitä, mitä on
Ahdistavaa – itsensä etsimisestä voi ahdistua
Helppoa – jotkut kykenevät asettumaan itsensä ulkopuolelle
Ihan sama – jotkut elävät elämänsä uhraamatta tälle ajatustakaan

Tehtävän jälkeen, osa 2

Pohditaan kortissa olleen henkilön tai hahmon julkisuuskuvaa ja hyödynnetään nettiä ja digilehtiä. Jokainen piirtää omasta julkkiksestaan ajatuskartan A3-paperille. Liimatkaa Kuka minä olen? -kortti paperin keskelle ja rakentakaa sen ympärille piirtäen, leikaten ja liimaten kartta kyseisen henkilön julkisuuskuvasta. Kirjatkaa ylös, millaisia uutisia hahmosta on kirjoitettu ja millaisia kuvia hänestä on julkaistu Pohtikaa yhdessä, mitkä asiat ajatuskartalla ovat totta. Entä mitkä ovat median luomia mielikuvia, jotka eivät pidä paikaansa? Millainen ihminen mahtaa löytyä otsikoiden takaa? Ohjaaja voi tarkoituksella kyseenalaistaa yleisesti pidettyjä totuuksia: mistä tiedätte, että **Aku Hirviniemi** on hauska, **Cheek** on rikas tai **Putin** arvaamaton? Kriittinen pohdinta tekee hyvää!

Millaisena henkilö/hahmo tunnetaan?
Mitä piirteitä hänestä korostetaan mediassa?
Mistä henkilö/hahmo muistetaan?
Onko julkisuuskuva henkilön itsensä rakentama vai median luoma?

#2 Vahv uuskortit Positiivinen minäkuva

Toiset ihmiset muistavat enemmän onnistumisiaan, toiset epäonnistumisiaan. Itsetuntemusta on nähdä itsensä ja toimintansa monipuolisesti. Mikään on harvoin pelkkää hyvää tai toisaalta mikään harvoin niin pahaa, ettei sisältäisi jotain hyvääkin.

Tarvitset

- Tyhjiä kortteja (esim. A6), kaksi jokaiselle osallistujalle
- Kyniä
- Nitojan

Jokainen osallistuja saa kaksi tyhjää korttia. Ensimmäiseen kirjataan kolme hyvää ominaisuutta itsestä. Korttiin voi kirjata asioita, joissa henkilö on omasta mielestään tai jonkun läheisen mielestä hyvä. Hyviä ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi kyky saada ihmiset nauramaan, luotettavuus, taito pelata jääkiekkoa, shoppailemisen lahja tai sosiaalinen luonne. Tavoitteena on rehellinen pohdinta siitä, mikä minussa on hyvää ja missä minä olen hyvä.

Toiseen korttiin kirjataan kolme ominaisuutta, joissa on kehittymisen varaa. Ohjaaja voi kertoa esimerkkejä itsestään tai yleisellä tasolla. Itsestään kertominen lisää luottamusta ja tuo konkretiaa harjoitteeseen: en ole kovin järjestelmällinen, olen aika hiljainen ja olen huono laulamaan.

Vahvuuksillakin voi olla varjopuolensa. Otetaan käsittelyyn kortti, johon kirjattiin vahvuuksia. Kortin toiselle puolelle kirjoitetaan asioita, jotka ilmentävät vahvuuksien negatiivista puolta. Esimerkiksi sosiaalisuuden negatiivisena puolena voi olla se, että vie tilaa muilta. Hyvä shoppailija varmasti kuluttaa liikaa rahaa, ja taitava jääkiekkoilija voi saada muut tuntemaan itsensä huonoiksi pelaajiksi. Jos asiaa on vaikea hahmottaa, voidaan sitä pohtia yhteisesti.

Otetaan esiin se kortti, johon kirjattiin aiemmin omat heikot puolet. Mietitään, mitä hyötyä tai positiivisia puolia näissä heikkouksissa on, ja kirjataan ne kortin toiselle puolelle. Vaikeasti hahmotettavia positiivisia väännöksiä voidaan pohtia yhdessä. Epäjärjestelmällinen ihminen ei varmasti käytä liikaa aikaa sii-voamiseen, eikä hiljainen voi olla hyvä kuuntelija. Ja jos on huono laulamaan, silloin ainakin antaa lahjakkaammille tilaa loistaa.

Tehtävän jälkeen, osa 1

Jakakaa yhteisesti parhaat oivallukset. Minkä positiivisen asian varjo yllätti? Alkoiko jokin negatiivinen asia tuntua ainakin osittain positiiviselta? Kysymyksiä voi pohtia yhdessä tai yksin, ne eivät välttämättä kaipaa sanallista vastausta. Nitokaa kortit yhteen niin, että vahvuudet ja heikkouksien positiivinen näkökulma jäävät näkyviin. Kortit jäävät osallistujille.

Tarkasteletko enemmän itseäsi vahvuuksien vai heikkouksien kautta?
Oliko vahvuuksien vai heikkouksien keksiminen vaikeampaa?
Mikä vahvuus menetti eniten merkitystä varjopuolensa vuoksi?
Mikä heikkous muuttui eniten positiiviseen muotoon uuden määrittelyn myötä?

Tehtävän jälkeen, osa 2

Miettikää, miten uuden oivalluksen itsestään voisi jakaa muille? Millaisen sloganin tai moton siitä voisi keksiä? Voisiko sen julkaista somessa, tekisikö siitä meemin, huoneentaulun vai julisteen? Jokainen voi valita itselleen sopivan tavan tuoda oma mottonsa julki: Instagramissa, Facebookissa, postikortilla, julisteena tai anonyyminä lappuna ilmoitustaululla.

”Sotkuinen huoneeni todistaa, että osaan keskittyä elämässä olennaiseen.”
”Silence is better than bullshit.”
”En ole huono laulamaan, varmistan vain, että muiden laulu kuulostaa paremmalta.”

#3 Rasti radalla Itsetuntemusta ja rajoja

Avoimuus ja yksityisyyden suojeleminen eivät ole vastakohtia. Minuuden rajaaminen on myös itsensä arvostamista. Tämän tehtävän rastiradalla kohdataan omia arkoja asioita. Niitä ei tarvitse jakaa kenellekään muille, jos ei halua.

Tarvitset

- Muovitaskuja
- Kyniä, tusseja ja paperia
- Narua
- Tulentekopaikan
- Kaksi ohjaajaa

> "Miltä tehtävä tuntui? Oliko hyvä juttu, että se tehtiin yksin? Tuntuivatko kysymykset vaikeilta? Haluatko jutella jostakin kysymyksestä?

Ohjaajat suunnittelevat etukäteen 5–10 rastin rastiradan, jonka kiertämiseen menee noin 10 minuuttia ja jonka varrella ei voi eksyä. Rasteilla pohditaan itsetuntemusta. Tarkoitus on, että osa kysymyksistä on arkaluonteisia, ja niihin rehellisesti vastaaminen voi arveluttaa. **Vastaukset rastien kysymyksiin nuori kirjoittaa itselleen, niitä ei tarvitse missään vaiheessa kertoa tai näyttää muille.** Voitte hyödyntää oheisia esimerkkikysymyksiä tai laatia omat kysymykset kohderyhmä huomioiden.

Rastiradan kysymyksiä

Mikä on suurin unelmasi tai mitä pelkäät?
Mikä on ollut elämäsi noloin hetki?
Häpeän sitä, että... /Olen ylpeä siitä, että...
Oletko tyytyväinen kroppaasi ja miksi?
Mikä on tärkein ihmissuhteesi vai toivotko sen olevan vasta edessäpäin?
Mistä asiasta viimeksi tulit surulliseksi?
Minkä toiveen haluaisit nyt toteutuvan?
Oletko onnellinen?

Nuoret lähetetään rastiradalle yksin niin, ettei rasteilla olla samaan aikaan. Vastaukset kysymyksiin kirjoitetaan paperille. Kyseessä ei ole nopeuskilpailu vaan vastaamiseen voi käyttää tarvittavan ajan. Radan alussa nuorelle painotetaan, että kyseessä on itsetuntemusrata ja että vastaukset kirjoitetaan vain itseä varten. Radan alussa toivotetaan hyvää matkaa ja radan lopussa toinen ohjaaja ottaa nuoren vastaan.

Rastirata päättyy paikkaan, jossa on tulenpitomahdollisuus. Kun nuori saapuu radalta, hänen kanssaan jutellaan yleisesti radan herättämistä tunnelmista. Sallittuja kysymyksiä ovat: Miltä tehtävä tuntui? Oliko hyvä, että se tehtiin yksinään? Olivatko kysymykset vaikeita vai helppoja? Haluatko jutella jostain kysymyksestä? Nuorelta ei saa udella hänen kirjoittamiaan vastauksia.

Tehtävän jälkeen, osa 1

Lopuksi nuorelle kerrotaan, että hän voi polttaa vastauslapun, jos haluaa. Nuori saa tarvittaessa sekoittaa tulta niin, ettei lapusta jää mitään jäljelle. Tämän jälkeen nuorelle kerrotaan, että hän saa itse elämässään päättää, mitä asioitaan itsestään jakaa ja kertoo.

Lopuksi voidaan vielä jutella siitä, miltä lapun polttaminen tuntui. Ohjaajan varmistaa, että nuorelle jää hyvä olo.

Nuori itse päättää, mitä asioitaan itsestään jakaa ja kertoo.
Jokaisella on asioita, jotka haluaa pitää vain itsellään.
Toisilta ei tule udella asioita, joita hän ei halua kertoa.
Jokainen saa määrittää oman minuutensa rajat.
Vaikeita asioita ei kannata pohtia yksin. Sitä varten on olemassa aikuisia.
Puhuminen usein helpottaa, mutta oman yksityisyyden jakaminen voi haavoittaa.

Tehtävän jälkeen, osa 2

Harjoitteen jälkeen voidaan keskustella aiheesta yhteisesti.

Kertovatko nuoret yksityisistä asioista enemmän kaverille vai jollekulle aikuiselle?
Millaisia minuuden rajaamisen haasteita netti tuo?
Millaisia yksityisyyden piiriin kuuluvia asioita nuoret ovat lukeneet netistä tai lehdestä?
Millainen käyttäytyminen loukkaa yksityisyyttä?
Onko julkkiksilla yksityisyyttä?
Helpottaako, jos netissä kertoo anonyymisti vaikeista asioista?

#TYHMYYS EI TIIVISTY

Yhdessä tekemistä oppii vain yhdessä tekemällä

#1 Narus sa kii Vuorovaiku tus testi

Tässä harjoituksessa ratkotaan yhdessä ongelma, jonka ratkaisu saattaa yllättää. Yhdessä tekeminen ja ilo vuorovaikutuksesta taitaa lopulta olla tärkeämpää kuin ratkaisun löytyminen.

Tarvitset

- Jokaiselle osallistujalle reilun metrin ohutta ja kestävää narua
- Sakset

Jaetaan ryhmä pareihin. Jokaiselle parille jaetaan kaksi narua. Niiden sitomisesta annetaan seuraavat ohjeet, jotka voi demonstroida koko ryhmälle yhden parin esimerkin avulla:
1. Ensimmäinen naru solmitaan toisen parin ranteisiin kiinni ikään kuin ”käsiraudoiksi”.
2. Toinen naru sidotaan toisen parin ranteisiin käsiraudoiksi, mutta niin, että naru kulkee ensimmäisen parin käsirautojen takaa.

Pareilla on ”pitkät käsiraudat”, jotka ovat toisiinsa kahlitut. Nyt parien pitää yhdessä selvittää, miten päästä parista irti narua katkaisematta.

Säännöt narun sitomiseen

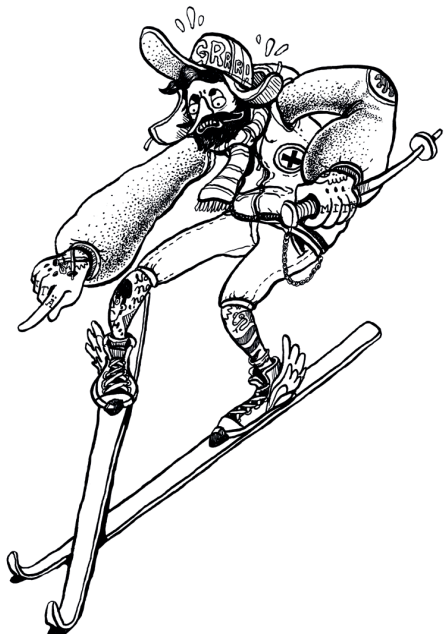
Ranteen ympärille kiedottava naru ei saa kiristää.
Kättä ei voi pujottaa ”käsiraudasta” pois.
Käsien väliin jäävä naru on mahdollisimman pitkä.
Solmimisessa käytetään umpisolmuja.

Ohjaaja kannustaa ja selostaa hyviä yrityksiä, sekä innostaa keksimään luovia ratkaisuja ja yrittämään erilaisia tapoja päästä pinteestä. Tehtävälle voidaan antaa minuutin aikaraja. Mikäli parit eivät tunnu pääsevän irti toisistaan, voi ohjaaja antaa vihjeitä.

Tehtävän ratkaisu

1. vihje: Ratkaisu ei ole notkeudesta kiinni.
2. vihje Jalkojen ei tarvitse nousta lattiasta irti.
3. vihje: Toisesta narusta tulee tehdä lenkki ja siitä tulee pujottaa käsi.
4. vihje: Lenkki pujotetaan ensin toisen osallistujan ”käsiraudan” välistä.

Tehtävän aikana voi tarkkailla vuorovaikutusta ja tarvittaessa laittaa asioita muistiin. Tältä pohjalta voi antaa palautetta. Tarkoituksena ei ole arvioida tai antaa palautetta vaan kertoa, mitä havaintoja ohjaaja teki parityöskentelystä. Harjoitetta ei tarvitse sinänsä purkaa, mikäli siihen ei ole erityistä tarvetta.

#2Kohtaamisia Miten vuorovaikutus rakentuu

Vuorovaikutus on taito, joka kehittyy harjoittelemalla ja havainnoimalla. Kohtaamisessa on aina vähintään kaksi osapuolta. Tilanteet voi kääntää edullisemmiksi hyvällä vuorovaikutuksella. Tässä tehtävässä pureudutaan hyviin ja huonoihin kohtaamisiin.

Tarvitset

- Kaksi isoa paperia
- Maalarinteippiä
- Kyniä
- Post-it-lappuja

Millaisia mieleenpainuneita kohtaamisia teillä on viime aikoina ollut? Kenet kohtasit, missä tilanteessa ja miksi kohtaaminen jäi mieleesi? Kohtaaminen on voinut tapahtua esimerkiksi äidin tai isän, kaverin, opettajan, lääkärin tai poliisin kanssa. Se on voinut tapahtua kasvotusten, puhelimessa, somessa tai vaikkapa virastossa. Millaisia esimerkkejä löydätte hyvästä ja huonosta kohtaamisesta? Mitä näissä tilanteissa tapahtui?

Kiinnittäkää seinälle kaksi isoa paperia. Ensimmäiselle paperille osallistujat kirjoittavat esimerkin hyvästä kohtaamisesta ja toiselle paperille esimerkin tilanteesta, josta jäi ikävä fiilis: ”Jäin kiinni tupakanpoltosta, mutta äiti ei raivostunut” tai ”Kävin ostamassa kruiserin, ja siellä oli ärsyttävä myyjä”.

Kun jokainen on kirjannut esimerkin kumpaankin paperiin, jaetaan ryhmälle post-it -laput. Miettikää, mitkä tekijät vaikuttavat ihmisten välisiin kohtaamisiin: asenne, väsymys, kiire, kieli, tiedon puute, väärinymmärrys, kuulluksi tuleminen, ennakkoluulot, mielipiteen julkituominen, käytös jne. Entä mitkä tekijät ovat vaikuttaneet papereille kirjoittamiinne kohtaamisiin: ”Äiti on ollut itsekin nuori”, ”Äiti halusi ymmärtää minua” tai ”Myyjä oli nuori ja kokematon”.

Kiinnittäkää post-it-laput esimerkin päälle. Nyt julisteista on luettavissa hyvän ja huonon kohtaamisen tekijöitä. Kerrataan vielä, millaisista vuorovaikutuksen osatekijöistä hyvä tai huono kohtaaminen rakentuu. Entä millainen fiilis jää erilaisista kohtaamisista. Kuinka ne vaikuttavat jatkossa valintoihin?

#3Uutisia, juttuja ja neuvottelu taitoja

Jos jokainen pitää omasta näkemyksestään kiinni, ei synny mitään uutta, eivätkä asiat edisty. Oman näkemyksen muuttuminen kertoo usein kyvystä nähdä asioita uudella tavalla. Tässä tehtävässä harjoitellaan vuorovaikutusta ryhmässä etsimällä tärkeimpiä ja turhimpia uutisia.

Tarvitset

- Tuoreita sanoma- ja aikakauslehtiä
- Nettiyhteyden
- Tietokoneen tai tabletteja
- Tulostimen

Jakautukaa 2–4 henkilön ryhmiin. Ryhmät etsivät 15 minuutin aikana kolme viikon tärkeintä ja kolme turhinta uutista tai juttua. Niitä voi etsiä sanomalehdistä, aikakauslehdistä tai verkosta. Uutiset leikataan lehdestä, tulostetaan paperille tai taltioidaan muuten. Pääasia on, että ne ovat esiteltävissä.

Kun jokainen ryhmä on valinnut tärkeimmät ja turhimmat uutisensa, ne muodostavat uuden ryhmän yhdessä toisen ryhmän kanssa. Nyt nämä kaksi ryhmää esittelevät uutiset toisilleen ja valitsevat näistä mielestään kolme tärkeintä ja kolme turhinta aihetta. Juttutarjonnasta täytyy siis karsia ja suorittaa uusi valinta uusin perustein. Ryhmiä yhdistetään ja uutisia karsitaan niin kauan, että jäljellä on yksi ryhmä, joka on valinnut viikon kolme tärkeintä ja kolme turhinta juttua.

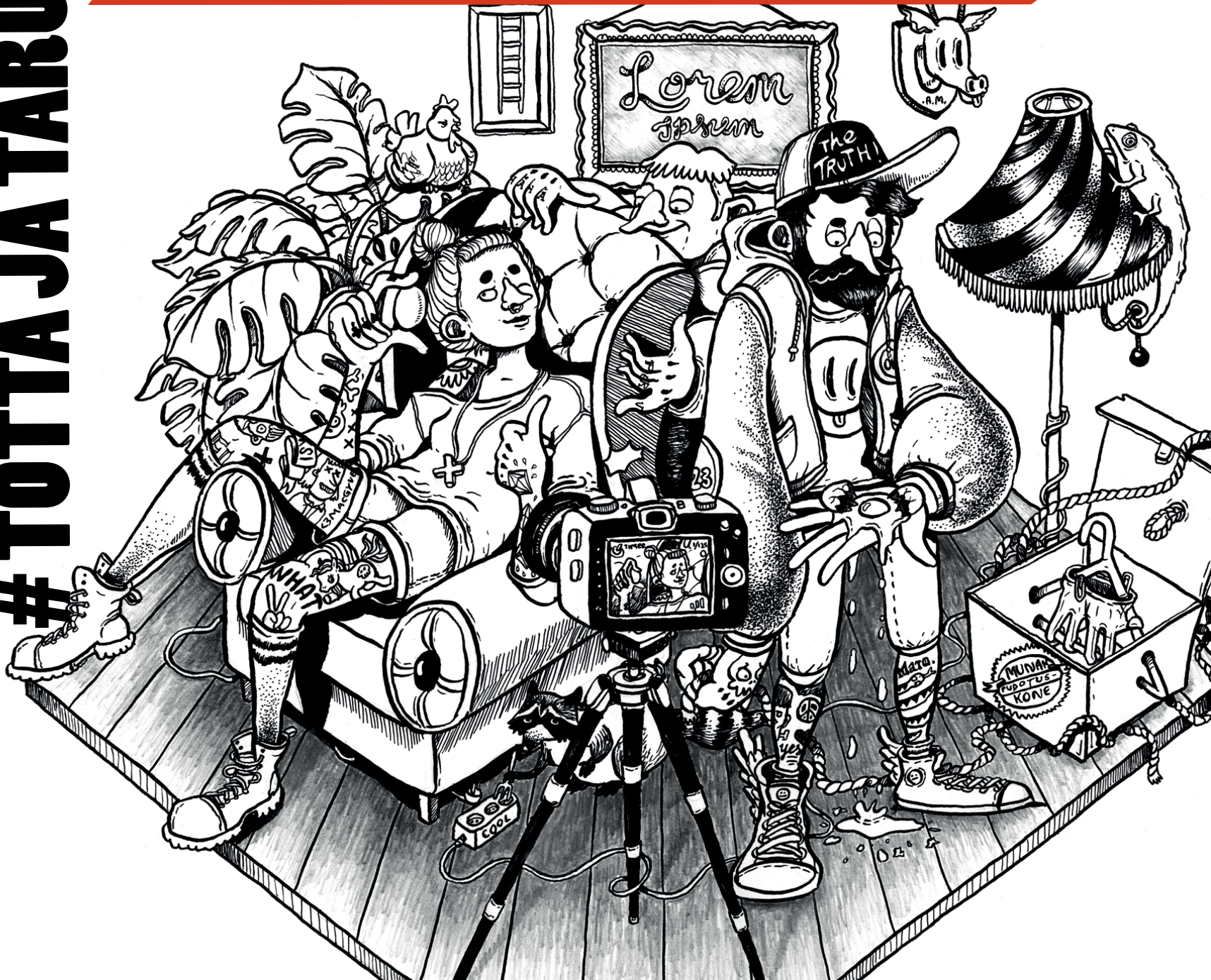
Tehtävän jälkeen

Miettikää yhdessä, millä tavalla päätöksiä tehtiin. Millaista vuorovaikutusta neuvottelut sisälsivät ja tehtiinkö päätökset demokraattisesti vai jyrättiinkö jonkun mielipide? Miksi joku antoi periksi omasta näkemyksestään? Entä oliko ryhmässä joku, joka sai aina tahtonsa läpi? Millaisia vaikutuksia sillä oli ryhmän työskentelyyn ja päätöksiin? Mistä tietää, milloin on hyvä antaa periksi ja etsiä kompromissia? Mikäli tehtävän ”kohtaamisia” post-it-laput ovat näkyvissä, pohdintaa voidaan peilata niihin tämän tehtävän purussa.

Esitelkää jutut: mitkä lopulta valikoituivat tärkeimmiksi, mitkä turhimmiksi ja millä perusteilla.

#TOTTA JA TARUA

Kriittisyyttä ja luovuutta – näkökulmia todellisuuteen

#1 Yksi uutinen kolme näkö kulmaa

Eri näkökulmasta tarkasteltuna sama uutisaihe voi näyttäytyä aivan uudessa valossa. Tässä harjoituksessa tarkastellaan erilaisia uutisia samasta aiheesta.

Tarvitset

- Paperia ja kyniä
- Kolme samasta aiheesta julkaistua uutista eri medioista. Uutinen voi olla vaikkapa päivän pääuutinen, pieni rikosuutinen tai viihdeuutinen. Kannattaa valita aihe, jossa medioiden uutisointitavat eroavat mahdollisimman paljon toisistaan. Uutisia voi poimia esimerkiksi sanomalehtien verkkolehdistä, iltapäivälehdistä, aikakauslehtien verkkolehdistä tai tv-kanavien uutissivuilta.

Suuri ryhmä jaetaan pienemmiksi, noin neljän hengen ryhmiksi, jotka saavat samasta uutisesta kolme eri versiota. Etsitään uutisista yhteisiä ja erottavia tekijöitä.

Aloitetaan lukemalla uutiset huolella läpi. Mikä on kunkin uutisen kärki? Mitä asioita eri uutisissa korostetaan? Entä mitkä asiat jäävät kertomatta? Onko uutisten välillä ristiriitaa? Millainen on uutisoinnin sävy eri medioissa?

Merkitään uutisiin ne kohdat, joissa on eroja. Erot voivat olla isoja, koko uutisen näkökulmaan liittyviä, tai sitten pienempiä esimerkiksi sanamuotoihin, haastateltavien valintaan tai kuvitukseen liittyviä valintoja.

Lopuksi ryhmä laittaa eri uutisoinnit paremmuusjärjestykseen. Mikä oli onnistunein tapa uutisoida aiheesta ja miksi? Muistakaa perustella vastauksenne huolella. Käydään vastaukset läpi yhteisesti.

Tehtävän jälkeen

Miettikää, ketä tämä uutisaihe koskee? Kenen ääni tarkastelemissanne uutisissa pääsee kuuluviin? Kenen ääni jää syrjään? Pohtikaa yhdessä kenen ääni valtamediassa yleensä kuuluu vahvimmin? Kenen ääni taas jää syrjään?

Keskustelkaa lopuksi yhdessä:
Otatko yleensä totena sen, mitä luet, vai suhtaudutko kaikkeen epäillen?
Mitä tarkoittaa mediakriittisyys?
Kuinka paljon medialla on valtaa meihin?

#2 Ongelmanratkaisua ja luovuutta

Tässä harjoituksessa rakennetaan kananmunakone, kokeillaan työskentelyn dokumentoimista ja pohditaan, voiko kuva huijata.

Tarvitset

- Raakoja kananmunia
- A3-paperia ja kyniä

Jokaiselle ryhmälle:

- Henkari
- Kumikäsine
- Wc-paperihylsy
- Kertakäyttömuki
- Servetti
- 2 kpl pitkää narunpätkää
- 3 kpl lyhyttä narunpätkää
- Klemmari
- 2 kuminauhaa
- Ohut sanomalehti
- 2 kpl A4-paperia
- Korkean paikan, johon voi kiivetä turvallisesti
- Dokumentointiin kännykät tai tabletit, tietokoneen kuvaesityksen työstämiseen

Noin 4–6 hengen ryhmille annetaan yksi kananmuna, kananmunanpudotuskoneen rakentamiseen tarvittavat tavarat, sekä A3-paperi ja kynä suunnittelua varten. Ryhmillä on 30 minuuttia aikaa yhdessä suunnitella ja rakentaa annetuista tavaroista kananmunanpudotuskone. Sen jälkeen koneiden toimivuus testataan. Kone toimii, jos kananmuna säilyy pudotuksesta ehjänä. Työskentelyn aikana teollisuusvakoilua ei hyväksytä.

Kun koneet ovat valmiit, jokainen ryhmä esittelee piirustuksen avulla sen toimintaperiaatteen. Koneen toimivuus testataan ja testauksen jälkeen tarkistetaan kananmunan eheys.

Ohjaaja voi kommentoida ryhmien työskentelyä ja onnistumista. Ryhmien toiminta voidaan myös pisteyttää luovuuden ja kekseliäisyyden perusteella tai yhdessä äänestää paras suoritus. Harjoitteen päätarkoitus on kuitenkin hauska ja luovuuteen innostava yhdessä tekeminen.

Harjoitellaan dokumentoimista

Harjoitteeseen voidaan liittää myös työskentelyn dokumentointi. Valokuvien ottamisen kynnys on usein matalampi kuin videokuvaamisen. Ryhmä valitsee keskuudestaan dokumentoinnista vastaavat henkilöt, jotka huolehtivat valokuvauksen toteuttamisesta työskentelyn eri vaiheissa.

Kuvia otetaan työskentelyn eri vaiheista. Toimimattoman koneen saa helposti näyttämään toimivalta, kun se kuvataan oikein. Ryhmän päätettävissä on, annetaanko koneesta todenmukainen kuva vai huijataanko katsojaa kuvaesityksessä. Kuvista työstetään kuvaesitys, sarjakuva tai video esimerkiksi editointi-

ohjelmalla, ComicLifella tai Powerpointilla. Lopuksi dokumentoinnit katsotaan näytöltä tai projisoituna kankaalta.

Työskentelyssä tärkeää on ryhmätyö ja kaikkien mielipiteiden huomioiminen. Tärkeää on myös se, että kuvaesityksen materiaalilla on kaikkien ryhmän jäsenten hyväksyntä. Jos tuotoksia julkaistaan Youtubessa, on selvitettävä siihen liittyviä säännöksiä: alaikäisiltä huoltajien lupa-asiat julkaisuun ja musiikin tekijänoikeusasiat kuntoon.

Tehtävän jälkeen

Keskustellaan yhdessä koneen rakentamisesta, kuvaesityksistä ja niiden tekemisestä.

Millaisia haasteita työskentelyssä oli? Miten vuorovaikutus ryhmässä rakentui?
Mitä opitte kananmunakonetta rakentaessa?
Välittyikö kuvaesityksessänne olennainen? Miten esityksenne erosi todellisuudesta?
Mikäli kuvaesityksessä huijattiin, miltä huijaaminen tuntui? Huomasitteko muiden esityksissä huijauksia? Onko huijaus helppoa huomata?
Missä yhteyksissä tilanteiden lavastaminen on hyväksyttävää? Kuinka helppoa tai vaikeaa kuvan lavastaminen on ja mitä seurauksia sillä voi olla?
Millaisissa kuvaesityksissä tai videoissa on feikkiä ja voiko sen huomata? Keskustellaan yleisesti Youtube-videoista, mainoksista, uutispätkistä ja elokuvista.

#MUNMIELESTÄ

Tarkastellaan omia näkemyksiä ja perustellaan niitä

#1Samaa mieltä Eri mieltä

Välillä voi olla vaikea tietää, mitä mieltä onkaan tai perustella, miksi on jotain mieltä. Tässä tehtävässä harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja sen perustelemista. Mielipideasioista voi kiistellä; olennaista on osata kuunnella toista ja perustella oma näkemyksensä.

Tarvitset

- Ison tyhjän tilan
- Kaksi isoa kartonkia ja tussit
- Teippiä

Ohjaaja valmistaa etukäteen kaksi isoa kylttiä teksteillä ”samaa mieltä” ja ”eri mieltä”. Kyltit asetetaan huoneen vastakkaisille seinille. Nuoret asettuvat huoneen keskelle.

Ohjaaja luettelee väittämiä, ja nuoret liikkuvat lähemmäksi kylttiä, joka parhaiten kuvaa heidän omaa näkemystään asiasta. Mitä lähemmäs kylttiä nuori asettuu sitä vahvempi on hänen kantansa. Keskellä huonetta on kohta, joka kuvaa tilannetta, kun asiaan ei ole mielipidettä tai asiasta ei tiedä tarpeeksi.

Jokaisen väittämän jälkeen voidaan kysyä nuorilta perusteluja, miksi he asettuivat juuri tähän kohtaan huoneessa. Mitä mieltä he ovat väitteestä? Vuoropuhelu eri näkemysten välillä olisi suotavaa. Myös kesken väitteen käsittelyä on mahdollista vaihtaa paikkaa, mikäli joku haluaa esimerkiksi jonkun toisen esittämän perustelun tai näkökulman jälkeen tarkentaa omaa mielipidettään.

Väitteitä vaikuttamisesta

Tämä on hyvä paikka asua.
Meitä kuullaan päätöksenteossa.
Saamme vaikuttaa meitä koskeviin asioihin.
Voimme vaikuttaa kouluun liittyviin asioihin.
Nuoret nähdään ongelmana.
Koulussa on laadukasta opetusta.
Liikuntapaikkoihin tulisi satsata enemmän.

Väitteitä mediasta

Uutiset on helpointa lukea netistä.
Netti on luotettava tiedonlähde.
Lehdet ja kirjat tulevat katoamaan, koska netti korvaa ne.
Nettipelit on tehty koukuttaviksi tarkoituksella.
Aikuiset ovat turhaan huolissaan nuorten mediankäytöstä.
Totuuden ja valheen erottaminen mediassa on helppoa.

#2Arvo Huutokauppaa

Tässä tehtävässä onnellinen parisuhde, hyvät ystävät, terveys ja taloudellinen menestys ovat kaupan. Mihin olet valmis sijoittamaan eniten? Mikä onkaan lopulta kaikkein arvokkainta?

Tarvitset

- Arvokortit
- Fläppitaulun tai vastaavan
- Paperia ja kyniä

Liite
Arvokortit sivulla 40

> Arvoissa ja arvostuksissa on kyse siitä, mikä elämässä on tärkeää. Kyky ilmaista ja elää arvojensa mukaan on osa ihmisyyttä. Tekojen takana on arvomaailma.

Aluksi valmistellaan arvokortit, jotka ovat liitteenä tämän materiaalin lopussa. Kortteihin on kirjattu erilaisia mahdollisia elämäntavoitteita ja unelmia. Lisää arvokortteja voidaan työstää yhdessä ryhmän kanssa. Nuoret voivat keksiä sekä realistisia että epärealistisia haaveita. esimerkiksi lottovoitto, mielekäs työ, loppuelämän röökit, onnellinen perhe-elämä, maailmanympärysmatka tai elämän mittainen terveys.

Arvokortit kiinnitetään taululle listaksi. Kun arvoja on taululla reilusti enemmän kuin osallistujia, aloitetaan huutokauppa. Jokaisella on käytössä 10 000 euroa. Pienin huudettava summa on 500 euroa. Jokaisen huutajan tulee pitää kirjaa omasta rahatilanteestaan.

Arvot huutokaupataan listajärjestyksessä. Suurimman huudon tehnyt saa arvon itselleen, ja kyseinen kortti siirtyy huutajalle. Kun arvot on käyty läpi, tarkastellaan yhdessä, miten arvot jakautuivat ja jäikö rahaa käyttämättä. Tarvittaessa huutokauppaa voi käydä niin kauan, että rahat tai huudettavat arvot loppuvat.

Tehtävän jälkeen

Lopuksi jokainen esittelee omat arvonsa ja kertoo oman näkemyksensä käydystä huutokaupasta. Miksi halusit sijoittaa juuri näihin asioihin? Jäikö jokin tärkeä arvo sanomatta? Erilaiset näkemykset ja mielipiteet ovat sallittuja. Ohjaajan tulee olla arvostelematta osallistujien näkemyksiä.

#3Asenn etta Seiso sanojesi takana

Julkisesti kannattaa esittää vain ajatuksia, joiden takana voi oikeasti ja ylpeänä seistä. Tyhmät ja ajattelemattomat kommentit jättävät jälkiä, ja niihin on myöhemmin ikävä törmätä. Tässä harjoituksessa etsitään omaa slogania ja julkaistaan se.

Tarvitset

- Tabletteja tai älypuhelimet
- Fläppitaulun tai vastaavan
- Tusseja

Jokin seuraavista:

- Valkoisia posliinimukeja, posliinitussit ja uunin
- Vanhoja T-paitoja ja tekstiilitusseja
- Pinssikoneen, tietokoneen ja tulostimen
- Kartonkeja, piirustus ja maalausvälineitä

Keksitään yhdessä meemejä, fraaseja tai sloganeita, jotka pitävät sisällään elämänohjeen tai -asenteen. Lauseet kerätään yhteiselle fläppitaululle. Toisen idealla saa myös ratsastaa; kun joku kirjaa seinälle sopivan fraasin, sitä saa kehitellä edelleen. Inspiraatiota voi etsiä esimerkiksi lehdistä, nettimeemeistä, räp-sanoituksista, arkipäivän fraaseista, tunnetuista aforismeista tai julkkisten motoista.

Ohjaaja voi kirjoittaa muutaman lauseen taululle valmiiksi, jotta idea selviää ja keksimisen kynnys madaltuu. Työskentelyn aikana fläppitaululle saa kirjoittaa niin monta lausetta kuin ehtii. Tässä vaiheessa ajatuksen kanssa ei tarvitse olla samaa mieltä, vaan tarkoituksena on kirjata ylös kaikki mieleen tulevat ajatukset.

Lopuksi tarkastellaan lauseita yhdessä: löytyykö niille yhteisiä nimittäjiä ja voiko niitä ryhmitellä eri teemoihin? Mitkä niistä ovat sellaisia, joiden takana voi oikeasti seistä? Vaikuttaako sloganin valintaan, jos tietää että siitä tulee julkinen? Miten omaa sloganiaan voi toteuttaa käytännössä?

Mietitään yhdessä keinoja julkaista oma slogan: Instagram, Snapchat, t-paita, pinssi, oma teemuki tai juliste. Jokainen saa valita itselleen sopivan lauseen ja julkaisukanavan sille. Tehdään oma slogan näkyväksi muille eri tekniikoin.

Posliini- ja kangastusseja käytettäessä käyttöohjeet löytyvät paketista. Niiden käyttö on helppoa ja onnistuu kotikonstein.

Esimerkkifraaseja

Pessimisti ei pety. Elämä on. Your fear is their power. Aika on rahaa. Aika ei ole rahaa.

Tehtävää ennen tai sen jälkeen

Erityisesti mainonnassa, poliittisessa tai muuten vaikuttamaan pyrkivässä viestinnässä ja propagandassa erilaisilla sloganeilla myydään sekä tuotteita, että ideologioita. Tarkastelkaa yhdessä sitä, mitkä sloganit ovat jääneet historiaan ja miksi. Millaisia mielikuvia näillä sloganeilla pyritään herättämään ja mitä ajatusta tai ideologiaa ne edustavat?

Esimerkkejä mainosloganeista löytyy verkosta esimerkiksi hakusanoilla:
Nike – Just Do It
McDonalds – Just Loving It
L'Oréal – Because You're Worth It

Propaganda- ja poliittisia sloganeita voi tarkastella esimerkiksi hakusanoilla:
Arbeit Macht Frei
Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer
Your Country Needs You
We Can Do It
Workers of The World Unite
Black Is Beautiful
Je Suis Charlie
Make Love Not War
Occupy Wall Street

Miten kuvataiteessa on käsitelty sloganeita ja fraaseja? Vertailkaa esimerkiksi seuraavien kuvataiteilijoiden teoksia ja näkökulmaa yhteiskuntaan ja politiikaan. Mikä heidän teostensa keskeinen viesti voisi mielestäsi olla?
Banksy
Jani Leinonen
Steve Lambert

#IHANSAMA

Mielipiteitä, palautteen antamista ja vastaanottamista

#1Oikein vai väärin? Onko väliä?

Kaikki, mikä on sallittua, ei ole oikein. Omaa moraalia kannattaa pohtia ja omaan oikeudentajuun luottaa ensisijaisesti.

Tarvitset

- Vihreän 10–20 metrin narun
- Punaisen 10–20 metrin narun

Rajataan naruista lattialle kaksi isoa aluetta. Vihreällä narulla rajataan oikein tekemisen alue ja punaisella narulla väärin tekemisen raja. Väliin jäävä tila kuvaa aluetta, jossa perusteluja löytyy sekä oikein että väärin toimimiseen. Osallistujat liikkuvat alueella sen mukaan, mitä he ajattelevat ohjaajan esittämistä väitteistä. Väitteet voivat liittyä tuttuihin arjen tilanteisiin ja edetä vaikeammin arvotettaviin moraalikysymyksiin. Ne voivat liittyä ajankohtaisiin aiheisiin ja paikallisiin teemoihin.

Kun väite on esitetty, osallistujat siirtyvät oman näkökantansa mukaisesti vihreän tai punaisen narun rajaamalle alueelle tai niiden väliin. Ratkaisuaan saa perustella ja perustelujen pääkohdat kirjataan taululle. Jokaisella on oikeus näkemykseensä, eikä niitä arvoteta. Väitteet on hyvä ketjuttaa niin, että asiaa on mahdollista käsitellä monesta näkökulmasta.

Esimerkiksi: Onko oikein vai väärin polttaa tupakkaa koulun alueella? Onko oikein vai väärin, että opettaja polttaa tupakkaa koulun alueella? Onko oikein vai väärin, että opettaja polttaa omalla pihallaan, omalla ajallaan?

Kolmannen väitteen aikana luultavasti suurin osa on siirtynyt oikein tekemisen alueelle. Tämä antaa hyvän mahdollisuuden oikein tekemisen pohtimiseen.

Pohdittavaksi

Onko tupakointi ikinä oikein toimimista?
Kenen mielestä tupakointi voi olla oikein tai edes kannattavaa?
Millainen bisnes tupakkateollisuus on?
Kuka tupakoinnista hyötyy?

Tehtävän jälkeen

Tarkastellaan väitteitä ja kirjattuja perusteluja etiikan näkökulmasta. Oikeaa ja väärää toimintaa voidaan perustella ainakin neljällä eri etiikan näkökulmalla.

Velvollisuusetiikka
Esimerkiksi tupakkalainsäädäntö, säännöt ja ohjeistukset.

Huolenpidon etiikka
Haluamme pitää huolta itsestämme ja toisistamme, tupakointi ei siis ole oikein.

Hyve-etiikka
Hyveenä voidaan nähdä terveellinen elämä.

Hyötyetiikka
Passiivisen tupakoinnin haitat: baaritupakoinnin kieltämistä voidaan perustella hyötyetiikalla. Kaikki hyötyvät, kun myös tarjoilijat ja tupakoimattomat voivat hengittää puhdasta ilmaa.

#2Eri mieltä Väitellään

Hyvä väittelijä perustelee kantansa vakuuttavasti ja kuuntelee vastapuolta tarkasti. Mutta millaista on puolustaa näkemystä, jonka takana ei oikeasti itse seiso?

Tarvitset

- Paperia ja kyniä
- Ajanottoon kellon tai kännykän

Järjestetään väittely jostakin kiistanalaisesta aiheesta. Aluksi osallistujat jaetaan kahteen ryhmään. Toinen ryhmä puolustaa aihetta, toinen on sitä vastaan. Sillä, mitä mieltä itse oikeasti aiheesta on, ei ole nyt merkitystä.

Ryhmillä on hetki aikaa etsiä tietoa ja kirjata perusteluita aihetta puolustavan tai sitä vastustavan näkemyksen tueksi. Tämän jälkeen alkaa väittely. Aluksi toinen ryhmä kertoo, mitä mieltä he ovat annetusta aiheesta. Toinen ryhmä kuuntelee. Sitten vaihdetaan rooleja. Kumpikin ryhmä saa kolme puolen mi-nuutin puheenvuoroa vuorotellen.

Muistakaa, että hyvä väittely on myös kuuntelemista. On tärkeää puheenvuorossa vastata siihen, mitä toinen ryhmä on esittänyt – pelkästään etukäteen kirjatuilla faktoilla ei synny hyvää väittelyä. Ohjaaja toimii tuomarina ja antaa lopuksi näkökantansa paremmin perustelleelle joukkueelle pisteen. Väittelyerän päätyttyä arvotaan uusi aihe.

Aiheita väittelyyn

Nuuskan käyttö on 16-vuotiaan nuoren oma asia. / Alaikäiset eivät saa käyttää nuuskaa.
Kannabis on myrkkyä. / Kannabis on luonnontuote.
Nuoret pelaavat liikaa netissä. / Nettipelit kehittävät nuorta.
Liikuntaa pitäisi olla enemmän pakollisena aineena. / Liikunnan tulisi olla vapaaehtoista.

Tehtävän jälkeen

Lopuksi voidaan pohtia yhdessä kokemuksia väittelemisestä.

Oliko vaikea perustella asiaa, jos oma näkemys oli eriävä?
Mitä tarkoittaa sanonta “asiat riitelevät, eivät ihmiset”?
Muuttuvatko asiat oikeiksi tai vääriksi, jos perustelu kuulostaa pätevältä?
Alkaako ihminen uskoa vääriäkin näkemyksiä, jos kuulee vain yksipuolista tietoa jostakin asiasta?
Mistä voi tietää, onko julkaistu tieto puolueellista?

#3YouTube radissa

Tässä tehtävässä järjestetään Youtube-raati ja harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisemista.

Tarvitset

- Pistekortit
- Verkkoyhteyden ja videonkatselumahdollisuuden

Liite
Pistekortit sivulla 42

Järjestetään Youtube-raati levyraadin tapaan. Kortit pisteille yhdestä viiteen valmistetaan etukäteen. Laminoituna ne kestävät useampia raateja, ja niitä voidaan hyödyntää muuallakin. Koska harjoitteen tarkoitus on treenata oman mielipiteen esittämistä, tulee videoiden olla melko lyhyitä.

Videon katsomiseen rauhoitutaan ja pisteet annetaan korttia näyttämällä välittömästi videon päätyttyä. Levyraadin idean mukaisesti jokainen myös perustelee pisteensä lyhyesti: Miksi pidin videosta. Mikä oli huonoa? Ohjaaja pitää kirjaa pistetilanteesta, ja lopuksi katsotaan voittajavideo uudestaan.

Harjoitteen aikana ohjaaja voi pistelaskun lisäksi tarkkailla kommentointia: Miten mielipiteitä osattiin kertoa ja perustella? Kunnioitettiinko toisten näkemyksiä? Yritettiinkö toisten mielipiteisiin vaikuttaa? Ohjaaja varmistaa, että jokainen saa sanoa mieli-piteensä eikä niistä pilkata. Osallistujien tulee erottaa eri mieltä olemisen taito toisen mielipiteen mitätöimisestä.

Vaihtoehtoja videoiden valitsemiseen

Nuoret saavat ehdottaa itse muutaman minuutin mittaisia videoita
Ohjaaja valitsee videot etukäteen
Videoille valitaan yhteinen aihe tai teema, esim. snoukkavideot
Valitaan paikallisia videoita tai videontekijöitä

#TOISENKENGISSÄ

Toisen asemaan asettumista ja empatiaa

#1Kuka Minä olen? Mielikuvia

Tässä harjoituksessa leikitään julkkispantomiimia ja pohditaan, millaisiin asioihin mielikuvamme toisista pohjaavat.

Tarvitset

- Kuka minä olen? -kortit
- Aikakaus- ja sanomalehtiä

Liite
Kuka minä olen? -kortit sivulla 38

> Emme voi täydellisesti asettua toisen asemaan. Mielikuvamme perustuvat usein pinnallisiin asioihin. Kaikilla tulisi olla mahdollisuus omana itsenä olemiseen.

Leikataan lehdistä julkkisten kuvia tai käytetään liitteenä olevia Kuka minä olen? -kortteja. Kuvat tai kortit laitetaan kuvapuoli alaspäin lattialle. Jokainen osallistuja nostaa vuorollaan lattialta yhden kortin tai lehtikuvan.

Ideana on yksinkertainen Arvaa ketä esitän? -leikki. Esitetään kuvan tai kortin henkilöä pantomiimina. Tavoitellaan julkkiksen olemusta, eleitä tai liikkeitä. Muut yrittävät arvata, kuka henkilö tai hahmo on kyseessä. Mikäli oikeaa arvausta ei tule, voidaan puhe ottaa mukaan: poliitikko puhuu politiikasta, urheilija harjoittelusta. Äänensävystä voidaan tulkita sukupuolta. Arvauksia saa huudella vapaasti. Kun joku arvaa henkilöllisyyden oikein, vuoro siirtyy hänelle.

Esiintyminen on aina vaikeaa. Esiintymisen on oltava vapaaehtoista. Innokkaimmat voivat esiintyä useamman kerran, eikä ketään pakoteta tehtävään. Rohkaistumista voi tapahtua harjoituksen myötä, kun tilanteeseen saadaan rento ja salliva ilmapiiri.

Tehtävän jälkeen

Keskustellaan yhdessä siitä, mitkä hahmoista olivat helpoimmin tunnistettavissa, ja keitä oli vaikea esittää. Miltä toisen esittäminen tuntuu?

Mistä esittäjä sai mallin roolinsa tulkitsemiseen?
Mitkä asiat hahmossa tekivät siitä tunnistettavan: tietty ele, asento, puhetapa vai asenne?
Kuinka usein kyseinen henkilö esiintyy julkisuudessa, ja mitä hänestä sen perusteella tiedämme? Onko henkilöön helppo samaistua ja miksi?
Millaisia mielikuvia hamosta meille julkisuuden kautta välittyy ja miksi?
Kuinka pinnallisiin tietoihin ja havaintoihin mielikuvamme perustuvat?

#2Tunteet ja uutiset
Empatiaa

Empatia on kykyä tunnistaa toisen tunteita. Ilman empatiaa toista olisi vaikeaa ymmärtää. Mutta mikä merkitys tunteilla on uutisissa? Herättävätkö uutiset empatiaa?

Tarvitset

- Sanomalehdistä leikattuja ja tulostettuja uutisia
- Yliviivaustusseja

Jokainen 2–3 nuoren ryhmä saa oman lehdestä leikatun uutisen. Ryhmä merkkaa yliviivaustussilla jutusta kaikki tunteita kuvaavat sanat.

Aluksi keskustellaan yhdessä, millaiset sanat ilmaisevat tunteita ja mitkä asiat ovat tunteita. Onnellisuus on tunne, mutta voiko väkivaltaisuutta kuvata tunteeksi? Tunteiden kirjoon voi tutustua ennen harjoitusta esimerkiksi sdg-tunnekartan avulla. Se voidaan myös jakaa osallistujille. Tunnekartasta löytyy runsaasti tietoa verkosta hakusanalla sdg-tunnekartta.

Kun tunnesanat on merkattu, ryhmät vastaavat kysymyksiin:

Oliko tunteiden erottaminen uutisista helppoa?
Millaisissa uutisissa ei ollut tunnesanoja?
Millainen merkitys tunteilla on uutisissa?
Keiden tunteita uutisissa kuvataan? Kenen tunteen jäävät syrjään?
Ovatko tunteet totta?
Tuleeko uutisissa käyttää tunnesanoja? Herättävätkö uutiset empatiaa?

Tehtävän jälkeen

Mihin tarkoitukseen uutisoinnissa käytetään tunteita? Uutisen tehtävänä on välittää tietoa, mutta kuinka merkityksellisiä ovat uutisten välittämät mielikuvat esimerkiksi pakoilaskriisistä tai sodista?

Voidaanko uutisoinnilla vaikuttaa kansalaisten mielipiteisiin ja asenteisiin?
Millaisia uutisia me tarvitsemme?
Mitä tarkoittaa termi sosiaaliporno ja miten siihen pitäisi suhtautua?
Mitä mediassa näkyviä esimerkkejä sosiaalisesta tirkistelystä tiedät tai tunnistat?
Onko tässä tyylilajissa kyse uutisoinnista tai empatiasta?
Milloin epäkohdista uutisointi muuttuu sosiaalipornoksi?

Sosiaaliporno on termi, joka viittaa tunnepitoiseen uutisointiin. Sen tyyliin kuuluu hyvin tunteikas ja näennäisen asiapitoinen aiheen käsittely. Sosiaalipornon tyyliin kuuluu moraalista närkästystä herättävien aiheiden esittäminen ja yksittäisten henkilöiden kärsimysten nostaminen julkisuuteen, ikään kuin tirkisteltäväksi. Sosiaalipornolle on myös tyypillistä ratsastaa ajankohtaisuuden, uutisarvon ja dokumentaarisuuden siivellä.

#3Toisin silmin

Tässä tehtävässä katsotaan tuttua ympäristöä uusin silmin ja mietitään, määrittääkö ihmistä enemmän persoona vai ikä.

Tarvitset

- Kamerakännykät
- Tietokoneen, verkkoyhteyden ja tulostimen
- Lehtiä
- Saksia

Etsitään uusia näkökulmia tuttuun ympäristöön. Jokainen osallistuja ottaa neljä kuvaa jostakin tutusta paikasta. Kaikki kuvat kuvaavat samaa paikkaa, mutta jokaisessa kuvassa katsotaan sitä eri-ikäisen ihmisen näkökulmasta. Tehtävän voi toteuttaa myös pienissä ryhmissä.

Ryhmä valitsee kuvauskohteeksi tutun ympäristön, jota kuvataan lapsen, nuoren, aikuisen ja vanhuksen näkökulmasta. Kuvien avulla pohditaan sitä, miten ajattelemme eri-ikäisten katsovan ympäristöään. Lapsen kuvakulma on alempana kuin aikuisen, ja hän varmasti katsoo mieluummin lelukaupan ikkunaa kuin baarin terassia. Aikuiset ehkä kiinnittävät huomiota nurkalla notkuviin nuoriin. Kun kuvat on otettu, ne tulostetaan, ja niistä kootaan neljä kuvasarjaa: lapsen, nuoren, aikuisen ja vanhuksen näkökulma ympäröivään maailmaan.

Kuvasarjojen oheen etsitään lehdistä kuvia, uutisia tai juttuja, joiden voisi kuvitella liittyvän kuvasarjan ikäryhmään. Etsitään lopuksi kuvakollaaseista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Miten hyvin ne kuvastavat ikäryhmän näkökulmaa entä nuorten kuvitelmaa ikäryhmästä?

Pohdittavaksi

Miksi eri ihmiset kiinnittävät huomiota eri asioihin?
Miten totta mielikuvat toisista ihmisistä ovat?
Määrittääkö ihmistä enemmän persoona vai ikä?
Missä tilanteissa osoitamme empatiaa ja miksi?
Missä ammateissa tulisi erityisesti pystyä katsomaan asioita toisen näkökulmasta?

Jukka Hildén

Kimi Räikkönen

Robin

Pikku Myy

Cheek

Päivi Räsänen

Peppi Pitkätossu

Timo Soini

Jenni Vartiainen

Sauli Niinistö

Uniikki

Jenni Dahlman

Alexander Stubb

Tarja Halonen

Aku Hirviniemi

Teemu Selänne

Sini Sabotage

Elastinen

Julkisuus

Taloudellinen menestys

Perhe

Mielekäs työ

Terveys

Työura

Suurperhe

Onnellinen parisuhde

Hyvät ystävät

Uskonto

Poliittinen valta

Itse-ilmaisu

Isänmaa

Kulttuuri ja taide

Maailman-kansalainen

Vapaa-aika

Koulutus

Rauha

#PISTEKORTIT

1

3

5

2

4

1

3

5

2

4

#PISTEKORTIT

Nuoret estradille #Äänenavaus

Tekijät

TEHTÄVÄT
Minna Rauas, nuorisotyöntekijä

TEKSTIT
Roosa Murto, toimittaja
Outi Laine, Aikakausmedia
Hanna Romppainen, Sanomalehtien Liitto

KUVITUS
Annukka Mäkijärvi

TAITTO
Outi Laine

KIITOS
Oppimateriaalin julkaisua ovat tukeneet Koneen Säätiö,
Tampereen Yliopisto, Aikakausmedia ja Sanomalehtien Liitto

KONEEN SÄÄTIÖ

TAMPEREEN YLIOPISTO

AIKAKAUSMEDIA

SANOMALEHTIEN LIITTO

SANOMALEHTIEN LIITTO

Sanomalehti opetuksessa

Sanomalehtien Liiton ja sen jäsenlehtien Sanomalehti opetuksessa -toiminta kehittää koulujen mediakasvatusta, auttaa opettajia hyödyntämään sanomalehteä opetuksessaan ja kannustaa lapsia ja nuoria lukemaan sanomalehtiä. Toiminnan pyrkimyksenä on tukea lasten ja nuorten media-lukutaitoja, heidän kriittisyyttä ja aktiivisuutta lukijoina sekä kannustaa aktiiviseen osallistumiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

www.sanomalehtiopetuksessa.fi
www.sanomalehdet.fi

AIKAKAUSMEDIA

Aikakauslehti on monipuolinen oppimateriaali

Aikakausmedian Aikakauslehti opinnoissa -toiminta tukee lasten ja nuorten medialukutaidon kehittämistä sekä myönteistä suhtautumista aikakauslehtiin. Suuntaamme toiminnan opetusalan henkilöille kaikilla koulutuksen asteilla.

Aikakauslehden hyödyntäminen opetustilanteessa innostaa monenlaisten aiheiden käsittelyyn. Sekä digitaaliset että painetut aikakauslehdet myös kehittävät lapsen ja nuoren tiedonhallintataitoja ja itseilmaisua. Aikakauslehtien opetuskäyttö opettaa median sisältöjen kriittistä ja tiedostavaa tarkastelua.

www.aikakauslehdet.fi/opetus
www.aikakauslehdet.fi

KONEEN SÄÄTIÖ TAMPEREEN YLIOPISTO AIKAKAUSMEDIA SANOMALEHTIEN LIITTO

“Hyvä medialukutaito edellyttää paljolti samanlaisia valmiuksia kuin sosiaaliset vuorovaikutustaidotkin: täytyy oppia erottamaan vivahteita, sävyjä, taruja ja totuuksia toisistaan. Täytyy osata sekä antaa, että vastaanottaa palautetta.”

Nuoret estradille #1 Äänenavaus -materiaali antaa käytännön työkaluja media-kasvatukseen nuorisotyössä. Materiaali tarjoaa konkreettisia välineitä kansalaiseksi kasvattamiseen, monilukutaidon harjoitteluun ja itseilmaisun kehittämiseen niin, että nuori löytäisi oman äänensä yhteiskunnassa.

